

Tekemällä oppimisen tarjoamat mahdollisuudet

Ratkaisuja Euroopan 6 604 000¹ NEET-nuoren kohtaamiseen

Euroopassa on tällä hetkellä kaksi merkittävää työllisyyteen liittyvää haastetta: toisaalta NEET-ryhmän koko on useissa maissa hälyttävän suuri. Toisaalta monilla aloilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Miten näihin haasteisiin voidaan vastata? Tämä artikkeli esittelee ratkaisuja, jotka liittyvät eurooppalaisten tuotantokoulujen ja nuorten työpajojen tarjoamiin palveluihin ja niissä toteutettavaan osaamisen tunnistamiseen.²

Johdanto: haasteet ja ratkaisut

Eurooppalaisilla työmarkkinoilla on kaksi keskeistä haastetta:

1. Ilman koulutus- ja työpaikkaa olevat nuoret (*young people not in education, employment or training, NEET*) vaativat kiireellistä huomiota: suuret NEET-nuorten ryhmät ovat yhteiskunnallista epävarmuutta luova merkittävä haaste ympäri Euroopan. NEET-nuorten arvioidut kustannukset ovat Euroopassa jopa 162 miljardia euroa vuodessa. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että NEET-nuoret osallistuvat huomattavasti vähemmän yhteiskunnalliseen toimintaan ja voivat kärsiä elinikäisesti pitkittyneen yhteiskunnallisen ulkopuolisuuden seurauksista³.
2. Suuri määrä avoimia työpaikkoja jää Euroopassa täyttämättä, koska työttömillä työnhakijoilla ei ole työssä tarvittavia käytännön taitoja tai riittäviä työelämävalmiuksia. Esimerkiksi Ranskassa noin 280 000 tuotannollisen työn työpaikkaan ei ole löytynyt työntekijöitä työttömien työnhakijoiden joukosta⁴, ja osaamispuutteet ovat merkittäviä useilla aloilla, erityisesti rakennus- ja palvelualoilla.

Miten näihin haasteisiin voidaan vastata eurooppalaisia yhteiskuntia hyödyttävällä tavalla? Miten nuorisotyöttömyyttä voidaan vähentää ja samalla lisätä yritysten käytössä olevaa käytännön osaamista? Miten osaamisen tunnistamista ja hyödyntämistä voidaan tukea esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on suorittanut korkeintaan peruskoulun? Ja miten voidaan auttaa yrityksiä löytämään työntekijöitä, joilla on niiden tarvitsemaa osaamista ja työelämävalmiuksia?

¹ Eurofound (2016), Exploring the diversity of NEETs, Euroopan unionin julkaisutoimisto. s. 11

² Tämä artikkeli perustuu useiden tuotantokoulujen ja työpajojen kokemuksiin Itävallost, Tanskasta, Suomesta, Ranskasta, Saksasta ja Sloveniasta. Nämä toimijat ovat kattojärjestö IPSO:n jäseniä (www.ipso.li).

³ Eurofound (2016), Exploring the diversity of NEETs, Euroopan unionin julkaisutoimisto. s. 47–48

⁴ Le Parisien, ÉCO (4. huhtikuuta 2016), Emploi: 280 000 postes à pourvoir! Le Parisien, <http://bit.ly/25GT5xn>

Tässä artikkelissa esitellään ratkaisuja, joilla näihin haasteisiin voidaan vastata. Ensinnäkin: nuoriin on suhtauduttava vakavasti. Useat nuoret vahvistavat osaamistaan, taitojaan ja valmiuksiaan – oppivat – epävirallisissa puitteissa, kuten tuotantokouluissa tai nuorten työpajoilla. Monilla korkeintaan peruskoulun suorittaneilla ja NEET-ryhmän nuorilla on sekä arvokasta osaamista että potentiaalia kehittää osaamistaan pidemmälle. Onkin tärkeää tunnustaa, arvioida ja dokumentoida niin nuorten käytännön osaamista kuin heidän yleisiä työelämävalmiuksiaan. Tämä osaaminen tulee myös tunnustaa ammatillisen koulutuksen puolella ja huomioida työmarkkinoilla – sekä nuorten itsensä että eurooppalaisten yhteiskuntien hyväksi.

NEET-ryhmään kuulumisen liittyy erityisesti koulutustasoon. On todettu, että koulutuksen keskeyttävä nuori (keskeyttäminen voi johtua esimerkiksi siitä, ettei perinteisessä kouluympäristössä tapahtuva opetus ole soveltunut nuorelle eikä tukenut häntä riittävästi) kohtaa suuria vaikeuksia sekä työnhaussa että yleisesti yhteiskunnassa toimimisessa.⁵ Monet näistä nuorista tarvitsevat myös elämänhallinnan, osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden vahvistamista. Nuorten yksilöllistä kasvua täytyy tukea siinä missä ammatillisen osaamisen kertymistäkin.

On selvää, että suuri määrä NEET-ryhmään kuuluvia nuoria tarvitsee nykyistä vahvempia tuki- ja ohjauspalveluita sekä vaihtoehtoisia reittejä päästä koulutukseen ja/tai työelämään. NEET-nuoria on välttämätöntä tukea, jotta voidaan ehkäistä heidän pysyvä syrjäytymisensä työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta.

Kokemuksia epävirallisen oppimisen tunnistamisesta, arvioinnista ja dokumentoinnista

Tuotantokoulut ja nuorten työpajat ovat tarjonneet tuki- ja valmennuspalveluita sekä mahdollisuuksia epäviralliseen oppimiseen jo vuosikymmenten ajan muun muassa Itävallassa, Ranskassa, Saksassa, Sloveniassa, Suomessa ja Tanskassa. Osa NEET-ryhmään kuuluvista nuorista onkin löytänyt paikkansa koulutus- ja työelämässä tuotantokoulujen ja nuorten työpajojen avulla.

Tuotantokouluilla ja nuorten työpajoilla on osaamista epävirallisen oppimisen tunnistamisesta, arvioinnista ja dokumentoinnista, ja ne antavat osallistujilleen toiminnassa kertynyttä osaamista kuvaavia osaamistodistuksia. Tuotantokoulut ja työpajat huomioivat palveluisaan yksilöt kokonaisvaltaisesti ja arvioivat sekä nuorten ammatillista osaamista että sosiaalisia taitoja ja yleisiä työelämävalmiuksia. Osaamistodistukset ja muut epävirallista oppimista

⁵ NEETs: Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö (2012). https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1254en.pdf

kuvaavat dokumentit helpottavat työhön ja ammatilliseen koulutukseen sijoittumista ja osaamisen hyödyntämistä.

Tekemällä oppiminen

Tuotantokoulujen ja työpajojen toiminta perustuu tekemällä oppimiseen. Erityisesti tuotantokoulujen toiminnan keskiössä on aina työ: oikeiden tavaroiden ja palveluiden tuottaminen oikeille asiakkaille. Toiminta vahvistaa niin ammatillista osaamista kuin yleisiä työelämävalmiuksia. Toiminnan keskiössä, erityisesti työpajoilla, on myös ohjaus ja valmennus: toiminta tukee nuorten arjen hallintaa, yksilöllistä kasvua ja sosiaalista vahvistumista. Tuotantokoulujen ja työpajojen osaamisen tunnistamis-, arviointi- ja dokumentointikäytännöissä huomioidaan tämä kokonaisvaltaisuus ammatillisista taidoista sosiaalisiin taitoihin.

Seuraavaksi esitellään tuotantokouluilla ja työpajoilla toteutettua osaamisen tunnistamis-, arviointi- ja dokumentointiprosessia tarkemmin: kuka prosessista voi hyötyä ja miten se käytännössä etenee.

Miksi osaamisen tunnistamista ja dokumentointia tarvitaan?

Ammatillisen koulutuksen keskeisenä tavoitteena on tutkintotodistuksen saaminen. Todistus on yleispätevä maassa, jossa tutkinto on suoritettu (joissakin tapauksissa myös muualla Euroopassa). Koulutusjärjestelmä ja työelämä tunnustavat todistuksen ja siten myös sen saaneen henkilön pätevyyden. Käytännössä todistukset muodostavat uusien työntekijöiden palkkaamisen perustan.

Myös epävirallisen oppimisen tunnistaminen, arviointi ja dokumentointi on tärkeää – niin yksilön itsensä kuin yhteiskunnan kannalta. Tuotantokoulun tai työpajakakson jälkeen tavoitteena on, että osallistujat jatkavat ammatilliseen koulutukseen, suorittavat sen loppuun ja/tai löytävät paikkansa työelämässä. Osaamisen näkyväksi tekeminen arvioinnin ja dokumentoinnin avulla motivoivat nuoria oppimaan lisää ja tukevat ammatilliseen koulutukseen haikautumista ja työllistymistä.

Yksilön näkökulma

Tuotantokoulujen ja nuorten työpajojen epävirallisissa oppimisympäristöissä toteutetaan osaamisen tunnistamista sekä osallistumisjakson lopussa että sen aikana. Jakson aikana toteutettu osaamisen arviointi ja dokumentointi mahdollistaa osallistujan oman kehityksen ja opittujen asioiden arvioinnin. Tämä antaa motivaatiota kehittyä edelleen ja edetä oppimispolulla. Monilla tuotantokouluun tai työpajaan tulevilla nuorilla on heikko itsetunto. Tuotantokouluun tai työpajaan sijoittumisen syynä on usein se, että nuori keskeyttänyt ammatillisen koulutuksen tai on vaarassa keskeyttää opintonsa. Nämä nuoret tuntevat usein alemmuudentunnetta, koska heitä verrataan muihin, koulutusurallaan eteneviin nuoriin.

Tuotantokouluissa ja nuorten työpajoissa oppiminen on työvaltaista ja ohjauksellista. Kun nuori suorittaa työtehtäviä, osaaminen tehdään näkyväksi ja sanallistetaan. Tämä vahvistaa nuoren itsetuntemusta ja itsetuntoa. Monissa tuotantokouluissa tätä tukemaan käytetään visuaalisia osaamistauluja, jotka havainnollistavat sekä yksittäisten osallistujien että koko ryhmän kehitystä.

Yhteiskunnallinen näkökulma

Työnantajien kannalta on tärkeää, että työnhakijat pystyvät esittämään osaamisensa pätevillä asiakirjoilla ja todistuksilla. Myös epävirallisissa ympäristöissä toteutettavaan toimintaan osallistuvien tulee voida kuvata, millaista taitoja ja osaamista heillä on. Koko yhteiskunta hyötyy, jos sekä koulutuksen järjestäjät että työelämä ja työmarkkinaosapuolet tunnustavat tuotantokouluissa ja nuorten työpajoissa tehtävän työn ja tunnustavat niissä hankitun osaamisen asianmukaisesti. Osaamisen tunnustaminen ja tunnustaminen tukevat koulutukseen sijoittumista, nopeuttavat koulutuksen läpäisyä ja ehkäisevät opintojen keskeyttämistä sekä edistävät työmarkkinoille sijoittumista.

Tuotantokoulut ja nuorten työpajat ovat keskeisessä roolissa NEET-nuorten osallisuuden vahvistamisessa. Koulutuksen keskeyttämisen syinä voivat olla esimerkiksi oppimisvaikeudet, erilaiset sosiaaliset tekijät tai motivaation, ohjauksen tai tuen puute⁶. Kun nuori aloittaa tuotantokoulussa tai työpajassa, hänen tilanteensa kartoitetaan kokonaisvaltaisesti ja hän saa tarvitsemaansa moniammatillista ja monialaista tukea ja valmennusta.

Epävirallisen oppimisen arviointi ja dokumentointi

Tuotantokoulujen ja työpajojen toteuttama osaamisen tunnustaminen, arviointi ja dokumentointi koskee sekä ammatillisia taitoja että yleisiä työelämävalmiuksia. Työelämävalmiuksien arviointi ja tukeminen on olennaista: ammatillisen koulutuksen opettajat kuvaavat niiden olevan usein niitä tärkeimpiä taitoja niin koulutuksessa kuin työelämässä. Jos nuori ei esimerkiksi saavu paikalle ajoissa eikä pysty ottamaan vastuuta, ammatillisten taitojen opettaminen on vaikeaa. Samoin ammatillisista taidoista ei juurikaan ole hyötyä, jos nuoren käytös työympäristössä ei ole sopivaa tai hänen arjen hallintansa ei ole kunnossa.

Epävirallisissa ympäristöissä, kuten tuotantokouluissa ja nuorten työpajoissa, tarjottava tuki ja valmennus sekä niissä toteutettava osaamisen arviointi ja dokumentointi voivat olla merkittäviä tekijöitä NEET-ryhmään kuuluvien nuorten koulutukseen ja työhön sijoittumisessa.

⁶ Eurostat. *Early leavers from education and training* http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training

Paving the Way -hankkeessa⁷ on laadittu opas hankkeessa mukana olevissa organisaatioissa käytettävistä konkreettisista arviointi- ja dokumentointityökaluista. Käytännönläheinen opas esittelee yksityiskohtaisesti, miten ammatillista osaamista, sosiaalisia valmiuksia ja yleisiä työelämätaitoja hankitaan ja arvioidaan. Se tuo esille hyviä käytäntöjä, toimintamalleja ja työkaluja, joiden avulla osaamista voidaan tunnistaa ja havainnollistaa. Opas on saatavilla hankkeen verkkosivustolla.

Osaamisen tunnistamisen, arvioinnin ja dokumentoinnin työkalut

Tuotantokouluissa ja nuorten työpajoissa käytetään useita erilaisia osaamisen tunnistamisen työkaluja, kuten erityyppisiä havainnointi- ja arviointilomakkeita ja osaamiskarttoja. Tässä artikkelissa esitellään esimerkkinä yksi näistä työkaluista: osaamistaulu. Osaamistaulu on kehitetty Tanskassa, mutta sitä käytetään myös muissa maissa. Monissa tuotantokouluissa on käytössä osaamistaulu, jonka yhdessä reunassa eritellään toiminnassa opittavat osaamisalueet ja toisessa reunassa osallistujat. Eriväriset pisteet osoittavat kokemuksen ja osaamisen taso.

Osaamistaulu havainnollistaa sekä yksilöiden että koko ryhmän kehitystä. Se herättää pohdintaa osallistujien omasta kehityksestä, vahvistaa tavoitteellisuutta ja tukee kehittämään omaa toimintaa osaamistavoitteiden mukaisesti. Osaamistaulu toimii myös yksilöllisten ohjauskeskustelujen lähtökohtana. Lisäksi se dokumentoi koko ryhmän osaamistilanteen ja ker-
too osallistujille, keneltä kokeneemmalta henkilöltä voi tarvittaessa pyytää apua.

Name	Machine Processing	Manuel Processing	Assembling Methods	Measuring and Drawing	Boat Maintenance	Boat Equipment	Safety	Navigation	Generally	Generally Professionally
	Leveling Planing Sawnilling Drilling Milling Turning Finish	Tool sharpening/grinding Planing Sawing Drilling Finish	Nailing Screwing (wood screws/bolts) Glue (biscuit/dowel) Tapping Dovetailing Latching	Measuring technique Sketching Understanding of drawings Understanding of materials	Lacquering Painting Caulking Rope work Daily Supervision	Sails Ropes Knots Splicing Motor Check	Personal Vest Williams Turn (man over board)	Collision Regulations (navigation) Helmsman	Rowing Cooperation and Overview Maritime Language	Planning Quality Assessment Cleaning Assessment of Working Place Safety Waste Sorting Calculating Worksheets Danish Mathematics
Christopher										
Rikki										
Mathias										
Kenni										
Mads										
Nikki										
Inuk										
Robin										
Christoffer										
Sebastian										

- Beginner (1)
- Practiced (2)
- Experienced (3)
- Competent (4)

⁷ Paving the Way -verkkosivusto: <http://ipso.fi/projects/paving-the-way/>

Dokumentointi ja todistukset

Kun osallistujien jakso tuotantokoulussa tai työpajalla on loppumassa, osaamisesta annetaan erilaisia todistuksia. Ranskalaisissa tuotantokouluissa lähes kaikki osallistujat saavat todistuksen, joka on samanarvoinen kuin ammatillisesta koulutuksesta saatava todistus. Tanskassa annettavaa asiakirjaa kutsutaan osaamistodistukseksi, ja se perustuu osaamistauluun ja yksilölliseen kurssisuunnitelmaan. Myös Suomessa monet työpajatoimintaan osallistuvat valmentautujat saavat osaamistodistuksen, jossa työpajalla kertynyttä osaamista on verrattu ammatillisten tutkintojen perusteisiin.

Mitä seuraavaksi?

Epävirallisen oppimisen tunnistaminen, arviointi ja dokumentointi ovat tärkeässä roolissa, kun halutaan edistää koulutus- ja työmarkkinoille sijoittumista. Tuotantokouluissa ja nuorten työpajoilla toteutettavaa osaamisen tunnistamista tulee hyödyntää nykyistä laajemmin ja tunnustaa se asianmukaisesti.

Monissa Euroopan maissa on käynnistetty useita NEET-ryhmään kohdistuvia projekteja. Toiveenamme on, että kaikki tämän kohderyhmän kanssa työskentelevät jakavat löydettyjä hyviä käytäntöjä ja hyödyntävät jo kehitettyjä ja toimiviksi osoitettuja työkaluja. Kaikki *Paving the Way* -hankkeeseen osallistuneet organisaatiot tarjoavat tähän tukeaan.

On tärkeää, että NEET-ryhmään kuuluvat nuoret pääsevät osallisiksi yhteiskuntaan ja sijoittuvat koulutukseen ja työelämään. On selvää, että tämä ryhmä on myös taloudellinen haaste sekä nyt että tulevaisuudessa, jos emme kehitä keinoja nuorten koulutukseen ja työelämään integroimiseksi. Osa nuorista tarvitsee vaihtoehtoisia polkuja ja kokonaisvaltaisia palveluita. Yksi mahdollisuuksista on tekemällä oppiminen ja siihen liittyvät valmennuspalvelut – ja niistä tuotantokouluilla ja nuorten työpajoilla on vuosikymmenten kokemus.

Kaikki *Paving the Way* -hankkeeseen osallistuvat organisaatiot

Bundesverband Productionsschulen e.V.

Valtakunnallinen Työpajayhdistys

www.bv-produktionsschulen.de
info@bv-produktionsschulen.de

Erasmus+

www.tpy.fi
tyopajayhdistys@tpy.fi

La réussite pro pour tous

Fédération Nationale des Ecoles de Production
www.ecoles-de-production.com
fnep@ecoles-de-production.com

Joensuun Nuorisoverstas ry
www.nuorisoverstas.fi
etunimi.sukunimi@nuorisoverstas.fi

OZARA d.o.o. storitveno in invalidsko podjetje
www.ozara.si
info@ozara.si

This project has been funded with the support from the European Commission. This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein.